

*Дрогозюк Крістіна Борисівна*

*кандидат юридичних наук, доцент кафедри цивільного процесу  
Національного університету «Одеська юридична академія»*

## **ФІКСАЦІЯ ЕЛЕКТРОННИХ ДОКАЗІВ, ОТРИМАНИХ ІЗ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ В ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ УКРАЇНИ**

Соціальні мережі займають все більше місця в повсякденному житті. Майже кожна особа має свою сторінку у Facebook, Instagram, TikTok, та Twitter, що обумовило появу і законодавчого визнання електронних доказів у якості самостійного засобу доказування.

Основною метою фіксації електронних доказів є отримання належних і допустимих доказів, які можуть бути використані в суді. Водночас відповідне питання так і не знайшло належного законодавчого регулювання в Україні. Зокрема, законодавством не встановлений чіткий перелік можливих способів фіксації змісту вебсторінок в Інтернеті, а також не встановлена допустимість альтернативних способів фіксації електронних доказів, коли їх оригінал змінюється чи перестає існувати. З огляду на це, існує необхідність аналізу як законодавчо визначених, так і альтернативних способів фіксації електронних доказів.

Питанню дослідження електронних доказів були присвячені праці Галушкиної С. Л., Ємельянчик С. О., Каламайко А. Ю., Лазько О. М., Огнев'юк Г. З., Радкевич О. П., Фартушної Д.К., Цехан Д. М., Штефан А.С., Павлової Ю.С., Петренко В.С. тощо.

Для української правової системи інститут електронних доказів не є новим. Об'єкти, що відносяться до відповідних доказів, використовувалися у цивільному судочинстві і раніше: електронні документи та роздруківки сторінок вебсайтів розглядалися як письмові докази, а магнітні, електронні та інші носії інформації належали до речових доказів.

Разом з тим, в учасників справи часто виникає потреба у фіксації конкретного змісту інформації, яка міститься в соціальних мережах, оскільки вона може бути видалена або змінена автором.

Серед способів фіксації електронних доказів, отриманих із соціальних мереж, встановлених у законодавстві України, можна виокремити:

*1) огляд доказів судом за їх місцезнаходженням (огляд аккаунту у соціальних мережах, або інших місць збереження даних у Інтернеті);*

Сутність цього способу полягає у тому, що огляд електронного доказу виступає в якості самостійної процесуальної дії, під час вчинення якої суд

здійснює безпосереднє дослідження оригіналу електронного доказу із подальшою фіксацією результатів такої процесуальної дії на окремому носії. За участю учасників справи суддя оглядає зміст та форму електронного доказу, його властивості та індивідуальні ознаки, оформлює результати огляду в окремий протокол, в межах якого перелічує усі вчинені процесуальні дії

2) залучення спеціаліста з метою фіксування електронних доказів. У деяких випадках докази існування інформації, яка пізніше була видалена користувачем соціальної мережі, можна отримати з інших джерел.

3) проведення експертного дослідження відповідними судовими експертами за експертизою 10.17 «дослідження телекомунікаційних систем (обладнання) та засобів». Наразі відповідна судова експертиза здійснюється за допомогою Науково-дослідного центру судової експертизи з питань інтелектуальної власності при Міністерстві юстиції України.

4) проведення протоколу огляду вебсайту адвокатом на підставі його професійного права на збирання відомостей про факти, що можуть бути використані як докази. Відповідно до п. 7 ч. 1 ст. 20 Закону України «Про адвокатуру і адвокатську діяльність» адвокат під час здійснення адвокатської діяльності має право вчиняти будь-які дії, запитувати, отримувати і вилучати речі, документи, їх копії ознайомлюватися з ними та опитувати осіб за їх згодою, збирати відомості про факти, що можуть бути використані як докази.

5) подання паперової копії електронного доказу або роздруківки вебсторінки (скріншот), посвідченої у порядку, передбаченому законом. Сутність цього способу фіксації електронних доказів полягає у переведенні електронної інформації у форму, доступну для сприйняття та її дослідження без залучення спеціальних технічних засобів.

6) фіксація контенту, що міститься на вебсайті, шляхом його збереження на відповідних носіях (CD, DVD, магнітні диски, тощо). Від попереднього способу відрізняється лише об'єктивною формою існування результатів фіксації. За своєю суттю так само являє фактично роздруківку вебсторінки.

Серед альтернативних способів фіксації електронних доказів варто виокремити наступні:

1) протокол огляду вебсторінки нотаріусом. Наразі українські нотаріуси відмовляють у здійсненні протоколу огляду вебсторінки через відсутність такої нотаріальної дії у Законі України «Про нотаріат» та в Порядку вчинення нотаріальних дій нотаріусами України.

2) проведення відеозапису процесу дослідження огляду соціальних мереж будь-якою заінтересованою особою. Норми цивільного процесуального законодавства не передбачають можливості використання як доказу відеозапису огляду сайту, хоча він міг би слугувати засобом встановлення обставин справи у разі внесення змін у спірну інформацію, видалення цієї інформації чи видалення

сторінки в цілому. Однак не дивлячись на те, що в такому відеозаписі буде зафіксований зміст вебсайту чи аккаунту, їх оригінал змінюється або перестає існувати. Відповідно, результати огляду сайту чи сторінки судом покажуть інше змістовне наповнення, ніж містить відеозапис.

3) *допомога приватних компаній, які здійснюють фіксацію інформації, розміщеної на вебсторінках, станом на дату архівації* (наприклад, *servісу InternetArchive, WaybackMachine*). Так, вищезазначені сервіси здійснюють фіксацію змісту окремих вебсторінок як в автономному режимі, так і на вимогу користувача.

4) *запит до провайдера на отримання довідки – log-файлу*. Сутність цього способу збирання доказів полягає в тому, що будь-яка інформація, яка передається за допомогою інформаційно-телекомунікаційних систем, зберігається на спеціальних технічних носіях серверах, та у спеціальному вигляді log-файлі [1, с. 79].

З урахуванням проведеного дослідження можна зробити висновок, що перед наданням до суду відповідних доказів, слід зафіксувати їх належним чином. Прості роздруківки електронних доказів є недостатніми для їх використання з метою встановлення обставин справи, якщо одна із сторін ставить такий доказ під сумнів та наполягає на наданні його оригіналу або огляду судом в мережі Інтернет.

Проблемою реалізації фіксації електронних доказів способами, закріпленими у законодавстві, є обов'язок суду повідомити про дату, час і місце огляду вебсайту учасникам справи. Звернення із позовною заявою, та тим більше повідомлення сторони про здійснення огляду або експертизи аккаунту чи допису у соціальній мережі може свідчити про високу вірогідність втручання недобросовісного опоненту до змісту таких електронних доказів або вчинення дій з метою їх знищення, внаслідок чого позивач буде позбавлений можливості реального захисту порушених прав та інтересів або відшкодування шкоди, завданої розміщенням інформації у соціальній мережі.

#### ***Список використаної літератури:***

1. Павлова Ю.С. Особливості збирання та процесуального закріплення електронних доказів у цивільному судочинстві //Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки». 2017. Вип. 4. Т. 1. С. 76-80
2. Мисник Н. Електронні докази в суді: вирішення проблем доказування чи поле для фальсифікацій [Електронний ресурс] / Наталія Мисник // Юридична газета. – 2019. – URL: <http://yur-gazeta.com/publications/practice/sudova-praktika/elektronni-dokazi-v-sudi-virishennya-problem-dokazuvannya-chi-pole-dlya-falsifikaciya.html>.
3. Пушкар М. Електронні докази як один із способів доказування в цивільному судочинстві / М. Пушкар. // Науково-практичний журнал «Право. Людина. Довкілля». – 2019. – С. 117.